

Boomvalk *Falco subbuteo* vangt rozenkevertjes *Phyllopertha horticola*?

Jan van Diermen

Op 2, 4, 6, 7, 11 en 16 juli passeerde ik fietsend in de late avond twee populieren *Populus canadensis* (variëteit *Gelrica*) aan de zuidrand van Warnsveld in Gelderland. De populieren staan naast door geiten en een pony kortgegraasde weiltes. Het was steeds iets na zonsondergang, rond 21.45u Midden-Europese Zomertijd (MEZT), in het laatste half uur voor het invallen van de duisternis.

Bij mijn vierde passage op 7 juli 2000 arriveerde een boomvalkmannetje met een onregelmatigheidje bij handpen 4 in zijn rechtervleugel (waarschijnlijk rui en wellicht een 2kj vogel zonder nest) vanuit westelijke richting. De vogel negeerde tot mijn verbazing een zwerm van tientallen oude en jonge alarmerende boerenzwaluwen en begon rond de kronen van beide populieren te duiken. Ongeveer drie keer per minuut peuzelde hij iets op. Met mijn verrekijker (10x) zag ik dat de kronen omzwermd werden door vele tientallen kevertjes, nogal rond en dik en ongeveer half het formaat van een mestkever. De kevertjes hingen als het ware op de lucht en bewogen zich langzaam in alle richtingen, maar steeds op hooguit 2 m van de boom, er regelmatig op landend. Af en toe verwijderde zich een kevertje van de populieren en verdween naar een aangrenzend appelboomgaardje 20 m lager. De boomvalk jaagde alleen rond de kroon van beide populieren en hield dit vol tot het invallen van het duister.

Bij mijn bezoeken op 11 en 16 juli kwam ik iets eerder ter plekke en zag binnen enkele minuten de zelfde boomvalk vanuit het westen aankomen (op *c.* 25 m hoogte). Bij aankomst begon de valk meteen de nog steeds talrijke kevers te vangen (en toonde geen belangstelling voor een paniekerige zwerm van 60-80 boerenzwaluwen). Helaas heb ik niet de moeite genomen om naar kevers of schildjes te zoeken. Naar alle waarschijnlijkheid gaat het hier om rozenkevertjes *Phyllopertha horticola*. Het formaat van *c.* 1 cm wijst in die richting en het is de enige blad-etende keversoort die op de beschreven wijze talrijk kan optreden rond boomkruinen (met name bekend van linde en eik). De larven van deze keversoort leven op droge zandgrond in kort grasland van graswortels en de kevertjes kunnen in juli massaal tevoorschijn komen. Om zich vervolgens te kunnen voortplanten moeten ze zich eerst voeden met blad, waarvoor ze zich naar de boomkruinen begeven. Hun optreden op rozen bezorgde ze hun Nederlandse naam. Twee andere keversoorten die op populieren kunnen voorkomen zijn het Populierenhaantje *Melasoma populi* en het kleinere Wilgenhaantje. Deze haantjes vliegen echter niet veel, bovendien is de eerste tegenwoordig erg schaars en de tweede veel kleiner dan de waargenomen kevertjes.

Op 17 juli kwam ik 's-morgens opnieuw langs de plek en zag de bomen vol met druk pikkende roeken en kauwtjes zitten, terwijl onder de bomen drie steenuiltjes in het gras kleine prooi aan het belopen waren. Mogelijk predeerden al deze vogels dezelfde voedselbron. Latere bezoeken heb ik niet gebracht, omdat het nest van een Sperwer *Accipiter nisus*, dat steeds mijn eigenlijke bestemming was, door een Havik *Accipiter gentilis* werd geleegd.

Ik heb veel broedgevallen van Boomvalken gevolgd (met name in oostelijk Noord-Brabant van 1979-84). Nooit eerder zag ik dit type predatie, ook geen predatie op insectenzwermen in of boven populierenbos. Wel zag ik frequent insectenpredatie boven dennenbos, heide, vennen, open grasland en dorpen, het meest op solitair vliegende prooien en altijd groter dan de hier beschreven kevertjes. De enige predatie op zwermdende insecten die ik ken, is het op grote hoogte foerageren op mierenzwermen in juni-augustus (naast Boomvalk ook door kokmeeuw en spreeuw, eenmaal ook roek!).

Hoe de boomvalk deze voedselbron heeft ontdekt, is me niet duidelijk. Op 100 m afstand van de twee populieren is een grote kolonie boerenzwaluwen (25-35 nesten) in de stallen van een manege. Ik ga ervan uit dat deze zwaluwconcentratie aantrekkingskracht uitoefent op een voedsel zoekende boomvalk. Misschien heeft de valk de kevers ontdekt toen hij op zwaluwenjacht was, maar het kan natuurlijk ook dat hij de kevers zondermeer heeft ontdekt en herkend als exploiteerbare voedselbron. Vooral valken zonder broedzorg kunnen zich immers op insectenjacht toelegen (zie ook Koks & Jager in deze Takkeling).

Met dank aan Leen Moraal (Alterra, Wageningen) en Henk Moller-Pillot (Tilburg) voor hun onmisbare informatie over de genoemde keversoorten.

Summary: Hobby *Falco subbuteo* exploits Garden Chafers *Phyllopertha horticola*?

From 7-16 July 2000, a male Hobby (presumably 2cy and unpaired) was repeatedly seen hunting for small beetles swarming above two poplars adjoining short-grazed fields in the province of Gelderland. The bird arrived just after sunset (each time from the same direction) and continued hunting till dark. Although no beetles (or their remains) were collected, it is assumed that Garden Chafers were involved, given time of the year, habitat, behaviour and size. Similar hunting behaviour was never witnessed during Hobby observations in the province of Noord-Brabant in 1979-84, where insect hunting (solitary insects only) Hobbies apparently restrict their activities to woodlands, heaths, open grassland and villages, or to swarming ants in June through August. Barn Swallows from the nearby colony of 25-35 pairs were ignored. In the morning of 17 July, presumably the same food source in both poplars was also busily exploited by Rooks and Jackdaws, whereas three Little Owls walked the fields underneath both trees and were seen pecking frequently.

Adres: Bonendaal 6, 7231 GG Warnsveld.